

блеми [Текст] / Д.В. Зотов. - Воронеж, 2005. - 120 с.

2. Вандер М.Б., Филиппова М.А. Объективизация и удостоверение в процессе предварительного расследования [Текст] / М.Б. Вандер, М.А. Филиппова // Правоведение. - 1991. - № 2. - С. 74.

3. Карякин Е.А. Проблемы объективизации и оптимизации доказывания в уголовном судопроизводстве [Текст] / Е.А. Карякин // Вестник Оренбургского государственного университета. - 2008. - № 83. - С. 36-40.

4. Шумило М.Є. Докази досудового і судового провадження в КПК України: співвідношення та їх функціональне призначення [Текст] / М.Є. Шумило // Право України. - 2013. - № 11. - С. 206-213.

5. Серєєва Д. Проблемні аспекти використання результатів зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж як доказів у кримінальному провадженні [Текст] / Д. Серєєва // Право України. - 2014. - № 11. - С. 209-218.

6. Философский энциклопедический словарь [Текст] / ред. совет: А.М. Прохоров (председатель), И.В. Абашидзе, П.А. Азимов и др.; глав. ред. Л.Ф. Ильчев, П.Н. Фелосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов. - М.: «Советская энциклопедия», 1983. - 840 с.

7. Философская энциклопедия [Текст] / Главн. ред. Ф.В. Константинов. - М., 1967. - Т. 4: «Наука логики» - Сигети. - 591 с.

8. Копнин П.В. Гносеологические и логические основы науки [Текст] / П.В. Копнин. - М.: «Мысль», 1974. - 568 с.

9. Лекторский В.А. Методологический анализ науки (Типы и уровни) [Текст] / В.А. Лекторский, В.С. Швырев // Философия. Методология. Наука / Отв. ред. В.А. Лекторский, Б.С. Дынин, Е.П. Никитин, В.С. Швырев. - М.: Изд-во «Наука», 1972. - С. 7-44.

10. Лекторский В.А. Субъект. Объект. Познание [Текст] / В.А. Лекторский. - М.: Изд-во «Наука», 1980. - 357 с.

11. Дорохов В.Я. Природа вещественных доказательств [Текст] / В.Я. Дорохов. - Советское государство и право. - 1971. - № 10. - С. 109-114.

12. Вещественные доказательства: Информационные технологии процессуального доказывания [Текст] / Под общ. ред. В.Я. Колдина. - М.: Издательство НОРМА, 2002. - 768 с.

13. Гончаренко В.Г. Докази і доказування [Текст] / В.Г. Гончаренко // Кримінальне процесуальне право України: Навчальний посібник / За ред. В.Г. Гончаренка, В.А. Колесніка. - К.: «ЮСТІНІАН», 2014. - С. 142-169.

14. Варфоломеева Т.В. Производные вещественные доказательства [Текст] / Т.В. Варфоломеева. - М.: Юридическая литература, 1980. - 48 с.

15. Сокиран М.Ф. Процесуальні і тактичні питання використання звуко-, відеозапису в кримінальному судочинстві України [Текст]: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / М.Ф. Сокиран. - К., 2008. - 204 с.

16. Вирок Макарівського районного суду Київської області по кримінальному провадженню № 12013100010000104 від 15.04.2013. - [Електронний ресурс]: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38673525>.

17. Вирок Автозаводського районного суду м. Кременчука Полтавської області по кримінальному провадженню за № 12013180090000674 від 26.04.2013 року. - [Електронний документ]: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/37688517>.

Шехавцов Р.М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу та
криміналістики ЛДУВС*

Кудінов С.С.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
директор науково-організаційного центру
Національної академії СБ України
Надійшла до редакції: 28.04.2015*

УДК 343.13(477)

ВИЗНАННЯ ТА ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ІНОЗЕМНИХ СУДІВ ТА МІЖНАРОДНИХ СУДОВИХ ОРГАНІВ ПРИ ПЕРЕЙНЯТТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Підгородинська А. В.

Стаття присвячена дослідженню питання визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів при перейнятті кримінального провадження. Доведено можливість виділяти визнання та виконання іноземних процесуальних рішень у досліджуваній формі міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні. Указано, що за загальним правилом, здійснюється визнання процесуальних рішень, які було прийнято компетентними органами іноземної держави в тому порядку, який передбачено національним законодавством останньої; спеціальної процедури визнання при цьому закон не вимагає, тобто відбувається фактичне визнання іноземного процесуального рішення. Про виконання процесуального рішення можна стверджувати при здійсненні т.зв. тимчасових заходів на території запитуваної держави, а також при перейнятті матеріалів кримінального провадження, поєднаному з передачею особи, яка підозрюється (обвинувачується) у вчиненні
© А.В. Підгородинська, 2015

злочину. Для уточнення нормативної регламентації перейняття кримінального провадження за КПК 2012 р. запропоновано внести зміни та доповнення до п. 3 ч. 1 ст. 541, ч. 3 ст. 595, ч. 3 ст. 598 КПК.

Ключові слова: міжнародне співробітництво в кримінальному провадженні, перейняття кримінального провадження, визнання іноземних процесуальних рішень, виконання іноземних процесуальних рішень, прокурор, компетентні органи іноземної держави, тимчасові заходи, передача особи.

Стаття посвящена исследованию вопроса признания и исполнения решений иностранных судов и международных судебных органов при осуществлении передачи/принятия уголовного производства. Доказана возможность выделять признание и исполнение иностранных процессуальных решений в исследуемой форме международного сотрудничества в уголовном производстве. Указано, что по общему правилу, осу-

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

ществляется признание процессуальных решений, которые были приняты компетентными органами иностранного государства в порядке, предусмотренном национальным законодательством последнего; специальная процедура признания при этом закон не требует, то есть происходит фактическое признание иностранного процессуального решения. Об исполнении процессуального решения можно утверждать при осуществлении т.н. временных мер на территории запрашиваемого государства, а также при принятии материалов уголовного производства, совмещенном с передачей лица, подозреваемого (обвиняемого) в совершении преступления. Для уточнения нормативной регламентации осуществления уголовного производства по УПК 2012 г. предложено внести изменения и дополнения в п. 3 ч. 1 ст. 541, ч. 3 ст. 595, ч. 3 ст. 598 УПК.

Ключевые слова: международное сотрудничество в уголовном производстве, передача/принятие уголовного производства, признание иностранных процессуальных решений, исполнение иностранных процессуальных решений, прокурор, компетентные органы иностранного государства, временные меры, передача лица.

The article is devoted to the issue of recognition and enforcement of decisions of foreign courts and international judicial bodies when criminal proceedings are borrowed. Proven ability to highlight the recognition and enforcement of foreign judicial decisions in the form of international cooperation in criminal proceedings. Stated that as a General rule, the recognition of the procedural decisions taken by the competent authorities of foreign States in the order provided for by national law; the law does not require a special procedure of recognition, it means the actual procedural recognition of foreign decisions. On the implementation of the procedural decision can be argued if the implementation of the temporary activities on the territory of the requested state, as well as when borrowing materials of criminal proceedings, combined with the transfer of the person suspected (accused) of committing a crime. To clarify normative regulation of taking over of criminal proceedings by the criminal procedure code 2012 proposed changes and additions to clause 3 of part 1 of article 541, part 3, article 595, part 3 of article 598 of the CPC.

Keywords: international cooperation in criminal proceedings, the taking over the criminal proceedings, recognition of foreign judicial decisions, the enforcement of foreign procedural decisions, the Prosecutor, the competent authorities of a foreign state, provisional measures, transfer of the person.

Переїняття кримінального провадження є однією з форм міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, яке, хоча й розглядається і в міжнародних договорах, і в кримінальному процесуальному законодавстві як окрема форма міжнародного співробітництва в кримінальному провадженні, одночасно містить елементи визнання та виконання рішень іноземних судів і міжнародних судових органів, оскільки визнання й виконання рішень іноземних судів і міжнародних судових органів слід розглядати й у широкому розумінні, як частину (елемент) інших форм міжнародного співробітництва під час кримінального провадження (проведення окремих проце-

суальних дій, екстрадиційного провадження, переїняття кримінального провадження, передачі засуджених осіб або здійснення нагляду за ними тощо). Відповідно, при переїнятті кримінального провадження відрізняються види, суб'єкти та процедури визнання й виконання.

Питанням переїняття кримінального провадження присвятили свої публікації такі українські та зарубіжні дослідники, як В.М. Волженкіна, О.М. Дроздов, М. Краснородова, Л.О. Лазутін, І.В. Лешукова, А.Г. Маланюк, М.І. Пашковський, Н. Рибалка, Д.О. Савицький, В. Фрич, Ю.М. Черноус та ін., однак дослідження цієї форми на основі положень КПК 2012 р. є поодинокими, а специфіка визнання та виконання рішень іноземних судів і міжнародних судових органів у межах цієї форми міжнародного співробітництва практично не розглядається. Метою цієї статті є обґрунтування специфіки рішень іноземних судів і міжнародних судових органів при переїнятті кримінального провадження.

Існування такої форми міжнародного співробітництва, як переїняття кримінального провадження, обумовлене принципом "видай або суди" (aut dedere aut iudicare), унаслідок якого, коли видача особи для притягнення до кримінальної відповідальності неможлива, необхідно здійснювати переїняття кримінального переслідування щодо особи й вирішувати питання про його подальше здійснення.

У кримінально-процесуальній доктрині надаються різні визначення переїняття кримінального провадження. І.В. Лешукова пише, що кримінальне провадження в порядку переїняття - це сукупність процесуальних дій і рішень, виконуваних компетентними органами запитуваної держави й пов'язаних із порушенням щодо особи кримінальної справи, її розслідуванням і судовим розглядом [1]. А.Г. Маланюк під переїняттям кримінального переслідування розуміє врегульовану міжнародними договорами (конвенціями) і національним законодавством діяльність уповноважених органів однієї держави, що полягає в передачі кримінальної справи щодо злочину, який був скоєний на її території, компетентним органам іншої держави, а також діяльність останніх, спрямовану на задоволення клопотання відповідної іноземної установи - прийняття справи для її провадження відповідно до власного законодавства, у зв'язку з учиненням злочину особою, яка підпадає під кримінальну юрисдикцію приймаючої держави [2, 83]. КПК у п. 3 ч. 1 ст. 541 визначає переїняття кримінального провадження як здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави, за її запитом, при чому, як вірно указується в доктрині, залишаючи поза увагою діяльність компетентних органів щодо передачі кримінального провадження [3, 1027]. Це вказує на необхідність уточнення цього поняття на нормативному рівні.

У межах переїняття кримінального провадження можна виділити етапи визнання та виконання іноземного процесуального рішення, що має певну специфіку, детерміновану цією формою міжнародного співробітництва. Визнання складається з таких етапів: 1) початкового, на якому відбувається прийняття запиту від іноземної держави про надання міжнародної правової допомоги; 2) дослідного, на якому відбувається перевірка на предмет відповідності запиту встановленій міжнародно-правовим договором формі та відсутності обставин, що перешкоджають виконанню запиту, як із точки зору

міжнародно-правового договору, так і з позицій національного законодавства; 3) підсумкового. Приводом до перейняття кримінального провадження є клопотання компетентних органів іноземних держав про перейняття Україною кримінального провадження. При його розгляді має бути встановлено, чи є обставини, за яких кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не було ухвалено вирок, може бути перейняте Україною. Відмітимо, що КПК України передбачає чотири умови перейняття (ч. 2 ст. 595), а Європейська конвенція про передачу провадження в кримінальних справах 1972 р. – вісім (ч. 1 ст. 8).

Крім того, має бути встановлена відсутність обставин, за яких неможливе перейняття кримінального провадження (ст. 11 Європейської конвенції про передачу провадження в кримінальних справах 1972 р., ст. 596 КПК). У разі позитивної відповіді на запитання, що поставлені на початковому етапі, визнання рішення іноземного компетентного органу (як можливості поширення його обов'язкової сили на територію України), яке в зазначеному випадку відбувається без необхідності проведення спеціальних юридичних процедур.

Відмітимо при цьому, що кримінальне провадження, що перейняте від компетентного органу іншої держави, починається зі стадії досудового розслідування. Слідчий, прокурор України після перейняття кримінального провадження мають право здійснювати будь-які передбачені КПК процесуальні дії (ст. 598 КПК). Разом з тим, законодавець дещо непослідовно підійшов до визначення суб'єкта здійснення досудового розслідування в перейнятому кримінальному провадженні, зазначивши в ч. 3 ст. 595 КПК, що в разі перейняття кримінального провадження Генеральна прокуратура України в порядку, передбаченому КПК, доручає здійснення досудового розслідування відповідному прокурору, про що повідомляє державу, яка надіслала запит, і вказавши на прокурора, поряд із слідчим, як суб'єкта, правомочного здійснювати будь-які передбачені КПК процесуальні дії. Натомість, у п. 17 ч. 2 ст. 36 КПК передбачено лише повноваження прокурора доручати органу досудового розслідування виконання запиту (доручення) компетентного органу іноземної держави про перейняття кримінального провадження, перевіряти повноту, всебічність і об'єктивність розслідування в перейнятому кримінальному провадженні. І хоча в наведених вище статтях розмежовується компетенція Генеральної прокуратури як центрального органу України щодо міжнародної правової допомоги та прокурора, який є процесуальним керівником у досудовому розслідуванні, суперечливість визначення повноважень прокурора в підсумку є очевидною. Ця колізія потребує усунення на нормативному рівні.

Аналіз міжнародних договорів України, чинного національного законодавства щодо умов, підстав, процесуального порядку перейняття кримінального провадження дозволяє дійти висновку про те, що в цьому разі йдеться лише про визнання процесуальних рішень, які було прийнято компетентними органами іноземної держави в тому порядку, який передбачено національним законодавством останньої. Спеціальної процедури визнання при цьому закон не вимагає, таким чином відбувається фактичне визнання іноземного процесуального рішення. Однак слід зазначити, що після перейняття кримінального провадження перед органом досудового слідства може постати питання про визнання доказової сили всіх документів, які наявні в матеріалах переданої справи.

Так, статтею 13 Конвенції про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р. встановлено, що документи, які на території однієї з договірних сторін виготовлені або засвідчені установою або спеціально уповноваженою на те особою в межах їхньої компетенції за встановленою формою й скріплені гербовою печаткою, приймаються на території інших договірних сторін без спеціального засвідчення та мають доказову силу офіційних документів.

Кримінально-процесуальний кодекс (1960 р.) у ч. 3 ст. 65 закріплював, що фактичні дані, одержані на території іноземної держави її компетентними органами при перейнятті кримінального переслідування, використовуються органом дізнання, слідчим і судом як доказ, одержаний відповідно до вимог КПК України. У частині 2 ст. 66 КПК України зазначалося, що докази можуть бути одержані в порядку перейняття кримінального переслідування. При цьому оцінка таких доказів, відповідно до ч. 2 ст. 67 КПК України, на предмет їх збирання та подання не робиться.

КПК України 2012 р. закріпив положення, згідно з яким кримінальне провадження, яке перейняте від компетентного органу іншої держави, починається зі стадії досудового розслідування. Такий підхід спрямовано на виконання вимоги щодо необхідності перекваліфікації вчиненого особою діяння згідно з нормами Кримінального кодексу України. Адже слідчий, який прийняв справу до свого провадження, зобов'язаний виконати низку процесуальних дій, зокрема повідомити особі про підозру, а прокурор – висунути обвинувачення згідно з КПК України, для забезпечення однієї з важливих кримінально-процесуальних гарантій – права на захист.

Поряд із тим, у зазначеному провадженні, як правило, можна говорити виключно про визнання іноземних процесуальних рішень. Однак у зв'язку з необхідністю здійснення так званих тимчасових заходів на території запитуваної держави, на прохання запитуючої держави, якщо законодавство запитуваної держави дозволяє утримання під вартою за вчинений злочин і якщо існують підстави вважати, що підозрювана особа зникне або сприятиме знищенню доказів (ч. 1 ст. 27 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р.), можна говорити про виконання рішення іноземного суду, оскільки у відповідному проханні про застосування тимчасового арешту необхідно вказати на наявність ордеру на арешт або іншого документа такої ж сили, що був виданий відповідно до процедури, передбаченої законодавством запитуючої держави, та інших відомостей, визначених цією Конвенцією. Після оголошення наміру подати клопотання про порушення кримінального провадження запитувана держава може, на прохання запитуючої держави, вдатися до тимчасового арешту підозрюваної особи строком до 40 діб (ст. 27 Європейської конвенції про передачу провадження у кримінальних справах, ст. 597 КПК України 2012 р.), а після отримання клопотання про порушення кримінального провадження разом із документами (оригіналом або засвідченою копією кримінальної справи, іншими необхідними документами) має право вживати всіх тимчасових заходів, також тримання підозрюваної особи під вартою і накладання арешту на майно, яких можна було б вживати за її власним законодавством, якби злочин було вчинено на її території. Виконання іноземного процесуального рішення складається з таких етапів: початкового, який починається з моменту визначення

органу юстиції, компетентного виконати доручення і, відповідно, процесуального рішення; безпосереднього виконання доручення (рішення), на якому відбувається вчинення дій, щодо яких винесене відповідне рішення іноземного судового органу; підсумкового, на якому відбувається направлення через компетентний орган іноземної держави відповіді по виконаному дорученню.

Крім того, враховуючи те, що слід виокремлювати два різновиди перейняття кримінального провадження: 1) перейняття лише матеріалів кримінального провадження; 2) перейняття матеріалів кримінального провадження, поєднане з передачею особи, яка підозрюється (обвинувачується) у вчиненні злочину [4, 760], у другому випадку можна також стверджувати, що запитувана держава виконує процесуальне (судове) рішення.

Отже, специфіка визнання та виконання рішень іноземних судів і міжнародних судових органів при перейнятті кримінального провадження полягає в тому, що, за загальним правилом, здійснюється визнання процесуальних рішень, які було прийнято компетентними органами іноземної держави в тому порядку, який передбачено національним законодавством останньої. Спеціальної процедури визнання при цьому закон не вимагає, тобто відбувається фактичне визнання іноземного процесуального рішення. Про виконання процесуального рішення можна стверджувати при здійсненні т.зв. тимчасових заходів на території запитуваної держави, а також при перейнятті матеріалів кримінального провадження, поєднаному з передачею особи, яка підозрюється (обвинувачується) у вчиненні злочину. Для уточнення нормативної регламентації перейняття кримінального провадження за КПК 2012 р. можна запропонувати:

1) у пункті 3 ч. 1 ст. 541 КПК викласти визначення перейняття кримінального провадження як здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави,

за її запитом, а також передання кримінального провадження іншій державі за умови, що видача особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, неможлива або у видачі такої особи Україні відмовлено;

2) викласти ч. 3 ст. 595 КПК таким чином: "3. У разі перейняття кримінального провадження Генеральна прокуратура України в порядку, передбаченому цим Кодексом, доручає здійснення досудового розслідування відповідному органу досудового розслідування, про що повідомляє державу, яка надіслала запит";
із частини 3 ст. 598 вилучити слово "прокурор".

Література

1. Лешукова І.В. Розслідування кримінальних справ, які надійшли від іноземних компетентних органів у порядку передачі кримінального переслідування. - [Електронний ресурс]: radnuk.info/statti/556-protces/14689-2011-01-18-23-01-34.html.

2. Маланюк А.Г. Провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.09 / Маланюк Андрій Григорович. - Львів, 2004. - 237 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. С.В. Ківалова, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченка. - Х.: Одиссей, 2013.

4. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. - Х.: Право, 2013. - 824 с.

Підгородинська А.В.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

Національного університету "Одеська юридична академія"

Надійшла до редакції: 15.04.2015

УДК 343.12(477)

ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЯК УЧАСНИКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Громов В. С.

У статті розглянуто термін "юридична особа". Проаналізовано різні підходи вчених щодо дефініції цього терміна. Запропоновано поняття "юридична особа як учасник кримінального провадження". Визначено основні ознаки юридичної особи як учасника кримінального провадження.

Ключові слова: юридична особа, організація, учасник кримінального провадження.

В данной статье рассмотрен термин "юридическое лицо". Проанализированы различные подходы ученых к дефиниции данного понятия. Предложено понятие "юридическое лицо как участник уголовного производства". Определены основные признаки юридического лица как участника уголовного производства.

Ключевые слова: юридическое лицо, организация, участник уголовного производства.

This article describes a concept "legal entity". We analysed different scientific approaches to the definition of this word and the concept of "legal entity as a participant

in criminal proceedings". It describes main features of the legal entity as a member of the criminal proceedings.

Keywords: legal entity, organization, participant of criminal proceedings.

На сьогодні існує значна кількість проблемних наукових питань, котрі не підлягають швидкому вирішенню та однозначній інтерпретації, створюючи, таким чином, підґрунтя наукових дискусій. Серед таких питань - юридична особа як повноправний суб'єкт кримінальних процесуальних відносин. Відсутність однозначних висновків і постійна наявність наукових дискусій щодо ролі та місця юридичних осіб у науках кримінально-правового циклу створює не лише доктринальні колізії, але й суттєво впливає на правозастосовну практику.

Традиційно поняття "юридична особа" носило виключно цивільно-правовий характер: по-перше, його визначення завжди давалося в цивільному законодавстві, саме цивільне право накопичило величезний об'єм матеріалу про поняття й ознаки юридичної особи; по-друге, юридична особа розглядається як інструмент реалізації

© В.С. Громов, 2015